

Aurelija GRITĖNIENĖ

humanitarinių mokslų daktarė, Lietuvių kalbos instituto Bendrinės kalbos tyrimų centro vyresnioji mokslo darbuotoja, Petro Vileišio g. 5, Vilnius, Lietuva, LT-10308

ORCID: 0000-0001-8510-9037

Bibliografinis straipsnio aprašymas: Gritėnienė, A. (2021). Rusų kariai „Dabartinės lietuvių kalbos tekстыne“. *Folia Philologica*, 1, 10–19, doi: <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2021/1/2>

RUSŲ KARIAI „DABARTINĖS LIETUVIŲ KALBOS TEKSTYNE“

Straipsnyje analizuojama, kas apie rusų tautybės karius kalbama šiandienos publicistiniame diskurse, kiek šios sąvokos formavimasi ir vertinimą lemia istorinis, politinis, ideologinis kontekstas. Tyrimui medžiaga rinkta iš „Dabartinės lietuvių kalbos tekстыno“. Iš viso analizei atrinkta apie 400 sakinių, kuriuose minimi rusų kariai.

Straipsnio tikslas – pasitelkus XX a. pabaigos publicistinį diskursą išanalizuoti, kokie RUSŲ KARIO koncepto požymiai yra tipiškiausi ir kokia galėtų būti rusų kario kognityvinė definicija.

Mokslinis naujumas. Apie rusų karius lietuvių kalboje ir pasaulėvaizdyje iki šiol nėra rašyta, tad suformuluoti RUSŲ KARIO konceptą remiantis publicistikos tekstų analize yra prasminga; įdomu pasižiūrėti, kaip rusų karys lietuvių sąmonėje yra suvokiamas šiandien. Atlikus semantinę analizę akivaizdžiai matyti, kad bemaž visuose atrinktuose karo konteksto sakiniuose rusų karys turi stiprų emocinį komponentą – dažniausiai publicistikos tekstuose rusų kareiviai yra neigiamai konotuoti.

Išvados. Formuluojama tokia kognityvinė definicija: rusų karys yra nuožmus, žiaurus, nemandagus, stačiokas, nesuprantantis tradicinių lietuvių vertybių, dažnai jas barbariškai niokojantis. Jis nesigaili ne tik priešų, bet ir užgrobtų kraštų civilių gyventojų (juos šaudo, kankina, prievartauja), dažnai plėšikauja, girtuokliauja, į degtinę keičia įvairius daiktus, ginklus ir pan., o išgėręs tampa dar žiauresnis. Nejaūčia jokios pagarbos ne tik gyviesiems, bet ir mirusiesiems, okupuotame krašte jaučiasi kaip tikras šeimininkas. Taigi iš esmės nuo XVII iki XX a. pabaigos rusų kario įvaizdyje užkoduota neigiama informacija. Ji būdinga ne tik individualiems atsiminimams, bet ir kolektyvinei atminčiai. Tačiau būtina pabrėžti, kad tokį rusų kario vaizdinį galime sudėlioti remdamiesi tik XX a. pabaigos publicistikos tekstais. Visai kitoks rusų karys iškiltų XX a. 5–8 dešimtmėčio publicistikoje, nes šios figūros vertinimas ir jos vaizdas žmonių sąmonėje labai priklauso nuo politinio bei istorinio konteksto.

Esminiai žodžiai: kognityvinė etnolingvistika, semantika, RUSŲ KARIO konceptas, kognityvinė apibrėžtis, lietuvių kalba.

Аурелія ГРИТЕНЕНЕ

доктор філософії (філологія), старший науковий співробітник Центру досліджень стандартної мови, Інститут литовської мови, вул. П. Віляйшю, 5, Вільнюс, Литва, LT-10308

ORCID: 0000-0001-8510-9037

Бібліографічний опис статті: Грітенене, А. (2021). Російські солдати в корпусі сучасної литовської мови. *Folia Philologica*, 1, 10–19, doi: <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2021/1/2>

РОСІЙСЬКІ СОЛДАТИ В КОРПУСІ СУЧАСНОЇ ЛИТОВСЬКОЇ МОВИ

У статті розглядається публіцистичний дискурс кінця XX століття про солдата російського походження, зокрема специфіка формування й оцінки відповідного концепту в історичному, політичному та ідеологічному контекстах. Матеріал для дослідження був дібраний із Корпусу сучасної литовської мови, загалом близько 400 речень, у яких йдеться про російських солдатів. **Мета** статті полягає в визначенні найтиповіших засобів вербалізації концепту РОСІЙСЬКИЙ СОЛДАТ в литовській мові на матеріалі публічного дискурсу кінця XX століття. **Наукова новизна** дослідження визначається необхідністю комплексного аналізу концепту РОСІЙСЬКИЙ СОЛДАТ в литовській мові, актуалізація якого спричинена дискурсивним простором кінця XX століття, представленою, зокрема, в журналістських текстах. Аналіз фактичного матеріалу засвідчує, як у литовськомовній свідомості функціонує концепт РОСІЙСЬКИЙ СОЛДАТ, що демонструє значне емоційне навантаження в більшості вибраних дискурсивних фрагментів і позначається переважно негативними конотаціями в контекстах. **Висновки.** У результаті проведеного дослідження вдалось встановити такі когнітивні характеристики аналізованого концепту: російський солдат – жорстокий, злий, невихований, розбишака, який не має жодного уявлен-

ня про традиційні литовські цінності і часто по-варварськи їх порушує. Він немилосердний щодо своїх ворогів і до цивільного населення країн, у які він вторгнвся, стріляючи в них, піддаючи тортурам та гвалтуючи. Він часто – мародер, пияк, який може обмінювати різні речі, навіть зброю, за горілку, тільки щоб стати ще жорстокішим, напившись. У нього немає поваги ні до живих, ні до мертвих, і він відчувається справжнім господарем на загарбаних землях. Отже, враховуючи історичний, політичний і ідеологічний контексти між 17 та пізнім XX століттям, образ російського солдата, репрезентований у литовськомовному публіцистичному дискурсі кінця XX століття, був навантажений негативною інформацією. Відповідні конотації є характерними і релевантними для індивідуальної і колективної мовної свідомості, засвідченої у публіцистичних текстах кінця 20 століття. Варто зауважити, що аналіз концепту РОСІЙСЬКИЙ СОЛДАТ у литовськомовних журналістських публікаціях 1940–1970-х років може мати іншу семантику, оскільки мовна / комунікативна свідомість суспільства дуже залежить від ідеологічного, політичного та історичного контекстів.

Ключові слова: когнітивна етнологістика, семантика, концепт РОСІЙСЬКИЙ СОЛДАТ, мовна свідомість, литовська мова.

Aurelija GRITĖNIENĖ

PhD in Philology, Senior Researcher at the Research Center of the Standard Language, Institute of the Lithuanian Language, P. Vileišio str., 5, LT-10308, Vilnius, Lithuania
ORCID: 0000-0001-8510-9037

To cite this article: Gritėnienė, A. (2021). Rosiiski soldaty v korpusi suchasnoi lytovskoi movy [Russian soldiers in the corpus of the contemporary lithuanian language]. *Folia Philologica*, 1, 10–19, doi: <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2021/1/2>

RUSSIAN SOLDIERS IN THE CORPUS OF THE CONTEMPORARY LITHUANIAN LANGUAGE

The article deals with what publicist discourse on the late-20th century has to say about soldiers of Russian origin and the extent to which the formation and assessment of this concept has been affected by the historical, political, and ideological context. Material for this study was gathered in the Corpus of the contemporary Lithuanian language: a total of about 400 sentences that mention Russian soldiers.

The aim of the article is to analyse the most typical attributes of the concept of RUSSIAN SOLDIER and the potential cognitive definition of the Russian soldier in reliance on the late-20th century publicist discourse.

Scientific novelty. Scholars have not yet been drawn to study the image of the Russian soldier in the Lithuanian language and its worldviews; therefore, it is meaningful to formulate the concept of the RUSSIAN SOLDIER on the basis of the analysis of opinion journalism texts; it is interesting to see how Lithuanian consciousness perceives the Russian soldier today. A semantic analysis has clearly revealed that the Russian soldier carries a strong emotional charge in nearly all of the sentences selected for the study and has a negative connotation in publicist texts as often as not.

In conclusion, the following cognitive definition is formulated: the Russian soldier is fierce, cruel, impolite, a lout who has no understanding of the traditional Lithuanian values, often ravaging them barbarically. He has no mercy for his enemies and the civilian residents of the lands he has invaded alike, gunning them down, torturing and raping them; he is often a marauder and a drunk, swapping different things, weapons and such for vodka only to become even more brutal when drunk. He has no respect for the living or the dead and feels he is the true master of the occupied lands. So, for all practical purposes, between the 17th century and the late 20th century the image of the Russian soldier had been encoded with negative information. This can be said of both personal recollections and collective memory alike. It should nevertheless be noted that such an image of the Russian soldier is prompted by the texts of opinion journalism of the late 20th century only. The analysis of the opinion journalism of the 1940s–1970s would bring up an absolutely different definition of the Russian soldier, because the evaluation and image of this figure in people's consciousness is highly dependent on the political and historical context.

Key words: cognitive ethnolinguistics, semantics, concept of RUSSIAN SOLDIER, cognitive definition, Lithuanian language.

Tyrimo aktualumas ir naujumas. Kalbėti apie rusus ir jų santykį su lietuviais šiandienos kontekste yra aktualu, bet sykiu ir šiek tiek rizikinga. Rusai yra viena didžiausių tautinių bendrijų Lietuvoje, spaudoje vis iškyla įvairių diskusijų dėl rusų veiklos vertinimo sovietmečiu ir vėliau, XXI a. vis dažniau girdime kalbant apie rusofobiją, kaimyni-

nės lietuvių tautos atstovai apipinti įvairiais stereotipais ir kt. Ne mažiau istorinių ir kitokių diskusijų kelia ir požiūris į rusų karius, jų veiksmų vertinimas pasaulinių karų bei vėlesniais metais. Taigi įdomu pasižiūrėti, kas apie šios tautybės karius kalbama šiandienos publicistiniame diskurse, kiek šios sąvokos formavimąsi ir vertinimą lemia isto-

rinis, politinis, ideologinis kontekstas. Straipsnio **tikslas** – pasitelkus XX a. pabaigos publicistinį diskursą išanalizuoti, kokie RUSŲ KARIO koncepto¹ požymiai yra tipiškiausi, prototipiniai² ir kokia galėtų būti rusų kario kognityvinė definicija³. Siekiant šio tikslo keliami konkretūs **uždaviniai**: išanalizuoti, ką tekstyno iliustracijos sako apie rusų karių išvaizdą ir būdą; aptarti, kaip rusų karių veiksmai vertinami įvairių karų metu.

Metodika ir tiriamoji medžiaga. Straipsnyje į iškeltus klausimus bus atsakyta remiantis *Dabartinės lietuvių kalbos tekstyno* (toliau DLKT)⁴ medžiaga. Būtent tekstynų analizė semantikai teikia objektyvių empirinių duomenų apie „aptiktus semantinius ypatumus ir dėsningumus“ (Marcinkevičienė, 2000: 49); tekstynai „apima dešimtimis ir šimtais skaičiuojamus milijonus autentiškai pavartotų žodžių. Tai nėra specialiai sugalvoti pavyzdžiai, o gyvas kalbos vartojimas, todėl semantikos prasme tekstynas yra ypač vertingas leksikos tyrimo šaltinis“ (Macijauskaitė, 2000: 121). Kognityvinė lingvistika vis dažniau gręžiasi į tekstynus kaip į vieną iš šaltinių žodžių reikšmių skirtumams nustatyti (Gries, 2006: 60), nes tradiciniai žodynai neretai atpindi redaktorių ideologiją (Williams, 2013: 18). Tekstynai svarbūs semantiniams tyrimams dar ir todėl, kad „leidžia vykdyti empirinius tyrimus, o empiriniai duomenys įgalina lingvistus kelti objektyvias hipotezes vietoje subjektyvių teorijų, kurios remiasi individualiu kognityviniu kalbos suvokimu“ (McEnery Wilson, 2001: 103). Tekstynų lingvistika remiasi visuomenėje gyvuojančia kalba, o DLKT iki šiol yra didžiausias lietuvių kalbos tekstynas, todėl bene geriausiai reprezentuoja dabartinę lietuvių kalbą. Naujausi publicistikos šaltiniai jame datuoti 2008 m. Taigi iliustracijų, kuriose kalbama apie rusų karius iš paskutinio dešimtmečio publicistikos tekstų nėra, tačiau tikėtina, kad per pastaruosius dešimt metų lietuvių požiūris į šios tautybės

kariuomenę radikaliam nepasikeitimui ir semantiniam sąvokos tyrimui toks minimalus atotrūkis nuo šiandienos didelės reikšmės neturi.

Tekstynų lingvistikos ryšiai su kognityvine lingvistika yra akivaizdūs: tekstynų lingvistikos atstovai remiasi dideliais pavyzdžių kiekiais ir pradeda nuo apačios, t. y. nuo duomenų analizės, bet empiriniams duomenims interpretuoti jiems prisireikia ir intuicijos, o kognityvizmas daugiau remiasi intuicija ir ne tokiu dideliu kiekiu duomenų. Taigi „tekstynų lingvistika ir kognityvizmas yra lingvistinės minties mokyklos, naudingai papildančios viena kitą“ (Marcinkevičienė, 2000: 40). Taigi ir šiame straipsnyje, taikant Liublino etnolingvistikos mokyklos konceptų analizės metodus, siekiama išsiaiškinti, kaip publicistiniame diskurse yra konceptualizuojamas ir kategorizuojamas rusas karys. Kognityvinės etnolingvistikos tyrėjai į kalbą žvelgia kaip į kultūros sudėtinę dalį. Jų tikslas – parodyti, kas yra sužadinama kalbančiojo sąmonėje, kai žmogus ištaria arba išgirsta žodį tam tikrame kontekste (Smetona, 2018: 179). Kognityvinėje definicijoje pateikiamas turinys yra pažintinio pobūdžio; jos tikslas – išsiaiškinti, kaip kalbantieji supranta daiktą ar reiškinį, kaip kategorizuojami to daikto ar reiškinio požymiai ir vertinimai. Šiame straipsnyje, kaip jau sakyta, plačiau analizuojami tik šiuolaikinių publicistikos tekstų duomenys. Taigi svarbu pabrėžti, kad čia pateikta ruso kario kognityvinė definicija nėra absoliutinė ir baigtinė, ji formuluojama atlikus tik vienos rūšies tekstų analizę.

Siekiant įgyvendinti užsibrėžtus uždavinius iš dalies remiamasi ir komparatyvistinės imagologijos teorija (lot. *imago* – atvaizdas, išvaizda; gr. *logos* – mokslas, mąstymas), nes imagologijos dėmesio centre yra požiūris į *kitą* rakursai (*manija*, *fobija*, *filija*, *idiokrazija*) bei tautų reprezentacijos kategorijos (pačiau apie imagologijos teoriją žr. Antanaitytė, 2016: 13–14; 2018: 38).

Atlikus išplėstinę publicistikos tekstų paiešką, tekстыne rasta daugiau nei 400 iliustracijų, kuriose kalbama apie rusų karius: tyrimui atrinkti sakiniai su kolokacijomis *rusų kareiviai*, *rusų kariai*, *rusų armija*, *rusų kariuomenė* ir pan., taip pat žiūrėta bendro sakinio konteksto (ar jame kalbama apie karą, susirėmimus ir pan.).

Tekstynų tyrėjų teigimu, geriausia žodžio semantiką ir vartoseną analizuoti konkordanso eilutėje, nes joje žodis pateikiamas platesniame kontekste (Scott, Tribble, 2006: 33). Iš vienos leksemos nieko

¹ Konceptas čia suvokiamas kaip mąstymo vienetas, visa informacija apie ką nors, esanti žmonių, kalbančių tam tikra kalba, sąmonėje (plačiau apie koncepto terminą žr. Papaurėlytė, 2003, p. 25; 2007, p. 15–17; Gudavičius, 2011, p. 109–117).

² Prototipas – būdingiausias kategorijos narys, pagal kurį atpažįstama pati kategorija. Plačiau apie prototipo sąvoką žr. Geeraerts, 2006, p. 327–355; Jakaitienė, 2010, p. 58–60; Ungerer, Schmid, 2006, p. 10.

³ Kognityvinė definicija remiasi kasdieniu, asmeniniu pasaulio pažinimu ir patyrimu; ja siekiama parodyti, kokių asociacijų kyla kalbėtojo sąmonėje tam tikroje kalbinėje situacijoje (Bartmiński, 2007, p. 44; Gudavičius, 2009, p. 70–72; Rutkovska, Smetona, Smetonienė, 2017, 30).

⁴ Prieiga internete: <http://tekstynas.vdu.lt/tekstynas/>.

negalima pasakyti apie vartoseną, nes, „reikšmė nesikoncentruoja viename žodyje, bet pasiskirsto per kelis ar daugiau paprastai nuolat drauge einančių žodžių (kolokacijų)“ (Marcinkevičienė, 1999: 109). Taigi konkordanso eilutė yra tinkamiausias būdas tikrinti leksemos reikšmes. Pabrėžtina, kad straipsnyje vien kolokacijų tyrimu neapsiribojama: žvelgiama ir į platesnę viso sakinio (o neretai ir į gretimų sakinių) prasmę, žiūrima, kokia svarbi konceptuali informacija pasakoma visu sakiniu.

1. Emocinis rusų kario vertinimas

Emocinis komponentas – tai „konceptuali informacija apie kalbėtojo emocinę būseną, kurią jis patiria pavadindamas vienu ar kitu žodžiu tam tikrus objektus“ (Jakaitienė, 1988: 49), o konotacija – tai „žodžiu komunikuojama informacija apie savitą kalbos vartotojo (kalbėtojo ir pašnekovo) santykį su designatais arba apie pačių bendraujančių žmonių tarpusavio santykius“ (Jakaitienė, 1988: 49). Bemaž visuose atrinktuose karo konteksto sakiniuose *rusų karys* turi stiprų emocinį komponentą.

Kai kuriose iliustracijose galime išvelgti teigiamą rusų karių vertinimą (dažniausiai tokiais atvejais vartojamas deminutyvas *karevėlis*):

(1) *Geri žmonės rusai, tie vargšai kareivėliai.*

(2) *Supratau, kokį sunkų kelią praėjo tie nelaimingi rusų kareivėliai.*

Rasta sakinių, kuriuose minimas rusų karių didvyriškumas, nepasidavimas priešui:

(3) *Rusų kareivis niekad nepasiduoda. Jis visada ras išeitį arba... išeitis ras jį.*

(4) *Rusų armija Čečėnijoje dainuoja: „Ne už kapeikas ir rublius žengiam mes Čečėnijos žeme, o kad tave, Rusija-Rusia, galinga vadintų“.*

Tačiau čia pat apdairiai pabrėžiama, kad teigiamas požiūris į rusų karius, jų veiksmus ir nenugalimumą – tai tik ideologinė pasaka, kurią seka Rusijos valdžios atstovai:

(5) *Rusai mielai tikėjo ir tebetiki ideologine pasaka apie „žemių suvienijimą“ (užkariavimą), apie rusų kareivio, durtuvu nešusiu „laisvę“, gerą širdiškumą.*

(6) *Štai Putino žodžiai: „Rusai buvo priversti kariauti daug karų, bet jie visada laimėdavo“.*

Dažniausiai publicistikos tekstuose rusų kareiviai yra neigiamai konotuoti. Plačiau apie neigiamą rusų karių vertinimą bus kalbama tolimesniuose straipsnio poskyriuose, aptariant rusų karių veiksmus iki Antrojo pasaulinio karo, pasaulinių karų metu ir pokariu bei XX a. pabaigoje.

Karo konteksto sakinių semantinė analizė rodo, kalbant apie rusų karius ir juos vertinant gana svarbus *savo* ir *kito*, *svetimo* logiką palaikantis savi-vokos principas, kuriame, kaip tam tikra kriterinė apibrėžtis, ypač reikšmingas priešo archetipas (plg. Vitkus, 2017: 39).

2. Rusų kariai iki Antrojo pasaulinio karo

DLKT rasta apie 300 sakinių, kuriuose galima nustatyti, apie kokio laikotarpio rusų karius kalbama – istorinis laikas atpažįstamas iš sakinyje minimų metų, vietovardžių, asmenvardžių ir kt. formalių ženklų, taip pat neretai atsekti laiką padeda prie kiekvieno sakinio tekстыne pateiktos konkrečių šaltinių nuorodos.

DLKT rasta kelios dešimtys iliustracijų, kuriose minimi XVII–XX a. pradžios rusų kariai. Šiose iliustracijose laikas atpažįstamas iš konkrečiai nurodytų metų:

(7) *Be priespaudos, 1795–1915 metų laikotarpyje rusai nesugebėjo atnešti jokio kito įnašo į krašto kultūrinį gyvenimą. Daug ką rusai sunaikino, išplėšė.*

(8) *Jau anksčiau, 1650–1655 m. Vilniaus okupacijos metu, rusai pasirodė esą tikri Rytų barbarai.*

Šį laiką ženkliną ir konkretūs asmenvardžiai, vietovardžiai ar tam tikri istoriniai įvykiai:

(9) *1919 m. ties Biržuvėnais rusų kazokų pulkas apsupo vokiečių gurguolę ir kartais užkapojo apie 120 vokiečių kareivių.*

(10) *Prisiminkime, kaip Kražių bažnytelėje rusų kazokai kapojo kartais lietuvius valstiečius.*

Taip pat XVIII–XX a. pradžios laiką atpažįstame iš leksemos kazokas:

(11) *Deja, Augustinas žūsta nuo Vilnių užpuolusių rusų kazokų kardo, todėl Grigalius vėl lieka vienas be patikimo orientyro į tolerantiškąją katalikybę.*

(12) *Iš rusų kazokų niokojamo Vilniaus ištrūkti jam padeda nepažįstamas pagyvenęs vyriškis.*

Istorikai yra ištyrę, kad rusų karių įvaizdžiai Didžiojo karo periodu bei tarpukariu Vokietijoje publikuotuose atsiminimuose bei liudijimuose yra nevienalytės sandaros. Jiems būdingų reikšminių turinių diapazonas labai platus – nuo radikalai priešiško vertinimo iki sąlygiškai nuosaikių („bandymo suvokti“) pozicijų. Tačiau iki šio karo apie rusus buvo susiformavę ryškūs stereotipai apie „rusų atsilikimą“, „inertiškumą“ bei „polinkį despoticizmui“, rusų karių įvaizdžiui teikta „kultūriškai menkaverčių“, ypač „pavojingų“ priešų recepcija

(Vitkus, 2017: 32). Panašios tendencijos matomos ir publicistikos tekstyno pavyzdžiuose. XVIII–XX a. pradžios istoriniame kontekste leksemai *rusas* visuose sakiniuose būdingas ypač negatyvus reikšminis turinys: to laikotario rusų kariai yra be galo žiaurūs. Jų veiksmų žiaurumas atskleidžiamas būtojo laiko veiksmazodžiais *griovė, plėšė, naikino, niokojo, kapojo, užkapojo* ir kt., pusdalyviais *prievartaudama, plėšdama, žudydama* ir kt., daiktavardžiais, būdvardžiais irrieveiksmiais *barbarai, nuožmūs, žiauriai* ir kt.:

(13) *Tai buvo rusų kerštas ir bausmė už 1863 metų sukilimą Lietuvoje, tuomet kazokų žiauriai baigiamą malšinti.*

(14) *Caro ir kazokų kariuomenei pasipriešino 6 tūkstančiai Radvilos vadovaujamos Lietuvos kariuomenės. Rusai užėmė Vilnių. Niekada nei prieš tai, nei po to Lietuvos sostinė nebuvo taip siaubingai suniokota, kaip per šį antpuolį.*

Visada neigiamai konotuoti ir rusų žandarai – carinėje Rusijoje kariškai organizuotos policijos tarnautojai. Pagrindinė jų veikla – persekioti knygnešius, ieškoti draudžiamos spaudos, daryti kratas, drausti lietuvišką žodį ir pan.:

(15) *Nuo 1898 metų Marijampolės rusų žandarų viršininkui Vonsiackiui suėmus beveik visus žymesnius Sūduvos varpininkus, d-ras K. Griņius kartu su ligoniu d-ru V. Kudirka faktiškai tvarkė visus „Varpo“ ir varpininkų reikalus.*

(16) *Kaip ir kiekviena pradžia buvo sunki ir riziķinga, ypač tais laikais, kada siautė rusų kazoko ir žandaro nagaika, kada atėjūnai plėšė iš mūsų protėvių kalbą.*

Jie daug keikiasi, yra ginkluoti, turi savų šnipų, tačiau yra žioploki, lietuviai sugeba juos apgauti:

(17) *Rusų žandarai, atėję krėsti, atidarė, o Čičinskas virsdamas apsikabino jų viršininką ir pradėjo bučiuotis. Žandaras suriko ir visus apsvaidė savo matais.*

(18) *Su malonumu rusų žandarams pridirdavo visokių šposų, kurie baigdavosi jų konfūzija, o ji su nekalčiausia mina apgailestaudavo, kad taip atsitiko.*

3. Rusų kariai pasaulinių karų metu ir pokariu

Rusų kariams teko dalyvauti dviejuose pasauliniuose karuose. Pirmajame pasauliniame kare 1914–1918 m. Rusija priklausė Antantės koalicijai, o Antrajame pasauliniame kare 1939–1945 m. rusų kariai kovėsi Sąjungininkų kariniame bloke. Šis laikotarpis DLKT pavyzdžiuose atpažįstamas

iš konkrečių datų, asmenvardžių, vietovardžių, taip pat tą laiką ženklina daiktavardžiai ir būdvardžiai *okupantas, okupacinis, sovietinis* ir kt.:

(19) *1919 m. Trijų Karalių išvakarėse apie vieņnuoliktą valandą vakaro į Stramilius atvažiavo dviem rogėm keliolika rusų kareivių ir apiplėšė Pūgžlių kiemą.*

(20) *1944 m. vasarą okupacinei kariuomenei sugrįžus į Uteną, rusų kariai tučtuojau nugriovė paminklėlius vokiečių kapinėse, iškirto daug medžių.*

Dalis žmonių Antrąjį pasaulinį karą dar mena, tad to meto rusų karių paveikslas dažnai dėliojamas ir prisiminimų žanro tekstuose. Rusams įsiveržus į Lietuvą, vietiniai gyventojai, bandydami suvokti jų ketinimus ir galimą elgseną, pirmiausia į rusų karius žvelgė kaip į priešus, o laikantis tokios pozicijos vienas paprasčiausių mąstymo būdų – „tai nuostata, kad priešas visada nuožmus, žiaurus ir negailestingas“ (Vitkus, 2017: 39).

Tekstyne rastose iliustracijose pirmiausia ryškėja varganas to meto rusų kario paveikslas: jie neturi batų, nuskurę, suvargę, alkani:

(21) *Pamačiau du rusų kareivėlius bėgančius. Kojos kareivėlių skudurais apvyniotos, nes batų aulinių neturėjo.*

(22) *Tėvas, matydamas rusų kareivių aprangą, juokėsi: kai tik karas prasidės, ši skarmalių kariuomenė tuoj subyrės.*

Iš iliustracijų atsiskleidžia ir kai kurie sovietinių rusų karių bruožai: jie nemadagūs, stačiokai, nesupranta meno kūrinių vertės, daug muzikos instrumentus ir pan.:

(23) *Gatvėse regėję tikrus pokario vaizdus – uždarytas parduotuves, išdaužytus langus, neapšildomas namus ir daugybę apskurusių žmonių. Visur maišėsi rusų kariškiei. Jų apranga ir šarvuotė prasta, elgesys stačiokiškas ir nemandagus.*

(24) *Antai Galdiko bute buvo apsigyvenę rusų kariškiei ir sunaikinę ar apgadinę dalį kūrinių.*

Iliustracijose regime rusų karių veiksmus karo ir pokario metais. Jiems svetimos ir nesuprantamos lietuvių vertybės, todėl jas barbariškai niokoja: plešia ir siaubia lietuvių sodybas, degina namus, prievartauja moteris, niekina kapus, šaudo gandrų ir kt.:

(25) *Šaudydami gandrų, sudegino mūsų klojimą, nors karo metu mūsų sodyba nei kiek nebuvo nukentėjusi. Rusų kareiviai elgėsi kaip vandalai.*

Ypač dažnai minimas rusų karių plėšikavimas:

(26) *Audringai pro Vaičėnų kaimą praėjo frontas: rusų kareiviai atiminėjo iš ūkininkų arklius.*

(27) *I namus suvirto kareiviai: viską viską iki paskutinio siūlelio, duonos kąsnelio išnešė. Vyro drabužius geresnius, net mano, moteriškus. Šitaip elgėsi rusų kareiviai... su medaliais ant krūtinės...*

Šiuose ir kituose tyrimui atrinktuose pavyzdžiuose barbariški karių veiksmai dažniausiai nusakomi būtojo laiko veiksmazodžiais *atiminėjo, nuniokojo, sukūreno, išnešė, paėmė, plėšė, apiplėšė, degino, prievartavo, išprievartavo, pavogė* ir kt., o patys kariai apibūdinami ir palyginimais (*elgėsi kaip vandalai* ir kt.).

Prisimenami ir rusų karių nušauti artimieji, pažįstami:

(28) *Mano brolių, – kalbėjo senukas, – tai šiame name nušovė, ką tik pamelžęs karvę ėjo per duris, o rusų kareiviai jį pašovė.*

(29) *Nušautas ir šeimininkas Juozas Čibiras, sušaudė rusų kareiviai ir troboje pasislėpusią, kūdikį po širdimi nešiojusią žmoną.*

Kai kuriuose sakiniuose užsimenama apie rusų karių girtuokliavimus: iš kaimiečių jie taikosi gauti naminės degtinės (ją atima prievarta arba keičia į įvairius daiktus):

(30) *Vyravo naudingo dvilypumo nuostata: dieną valdo rusų kareiviai ir sribai – reikalauja samagono ir kiaušininės.*

(31) *Ir dabar šalia manęs stovi praeito laiko ženklas – pianinas, išmainytas už du butelius degtinės, kurie atiteko rusų kareiviams, baigiantis karui.*

Šie sakiniai – istorinės tiesos liudytojai. Istorikų teigimu, Antrojo pasaulinio karo metu Raudonojoje armijoje buvo grąžintas tradicinis kasdienis degtinės davinytis, panaikintas per ankstesnį pasaulinį karą. „Stalino asmeniniu įsakymu 28 milijonams vyrų kas dieną ketverius metus buvo duodama po stiklinę degtinės ir dėl to kita karta užaugo girtuoklių šalyje“ (Pleshakov, 2005: 11).

Pasak istorikų, „per visą karą ir vokiečiai, ir rusai lemiamais momentais visada buvo girti, kitaip žmogaus protas negali atlaikyti šiuolaikinio karo siaubo“ (Rees, 1999: 86). Tekstyne galima rasti prisiminimų, kad nemažai žiaurių įvykių atsitikdavo rusų kareiviams prisigėrus:

(32) *Rusų kareiviai girti vežimais važinėdavosi po kaimus, pagriebę pagriebę prievartaudavo visas.*

Ypač skaudūs lietuviams pokario meto prisiminimai. Šį laiką liudijančiose iliustracijose išryškėja dar daugiau rusų karių bruožų ir veiksmy: jie kartu

su sribais ieško miškuose Lietuvos partizanų, juos šaudė, degina gyvus ir kt.:

(33) *1977 metais taip rašė apie prieškarinio Lietuvos karininko Jono Vepšto-Paukštelio būrį, kurį rusų kareiviams pavyko apsupti išdaviko sodyboje ir beveik visą išžudyti.*

(34) *Rusų kareivių grandinės „šukavo“ miškus, degino bent kiek pasipriešinusius kaimus, žudė nekaltus žmones.*

Rasta liudijimų, kaip rusų kariai niekina pokario partizanų lavonus ir jų atminimą:

(35) *Žuvusius partizanus rusų kareiviai išrengė nuogai, čia pat matavosi jų nurengtus rūbus, batus.*

(36) *Vainikus rusų kareiviai sukrovė į krūvą. Apipylė benzinu ir uždegė. Užsidedė altorius, suolai, lubos, kunigo sakykla.*

Pokario metais išryškėjo, kad kartu su rusų atėjimu žlunga visos lietuvių turėtos vertybės:

(37) *Kaip vertinate pokario metus? Aš mačiau, kokia baisi buvo rusų invazija ir koks žiaurus žmogiškų vertybių naikinimas kaimė.*

DLKT pasitaikė tik keletas sakinių, kuriuose teigiama, kad rusų kariai nebuvo tokie žiaurūs ir plėšrūs, jie taip pat kentėjo nuo savo vadų, o kai kurie lietuviai džiaugėsi jų sulaukę:

(38) *Ir tik Šidiškienė vis nešdavo gėles rusų kareiviams ir gyrėsi, kad dabar gyvenimas tapo rojumi, kad jau niekadės nebevargsim, o būsim visi turtingi ir laimingi.*

Sovietmečiu kai kurie žmonės dėl rusų karių šeimininkavimo Lietuvoje gaudavo įvairių lengvatų, o kai kurie rusų kariai jautėsi svetimame krašte šeimininkais ir geradariais, tad nevengė ir plėšikauti:

(39) *Rajono senbūviai geru žodžiu mini laikus, kai rajonėlyje šeimininkavo rusų kariškiai. Nereikėjo mokėti už šilumą, rajonas buvo puikiai apšviestas, veikė suomiška ir rusiška pirtis.*

Pasitaiko sakinių, kuriuose lyginami rusų karių ir vietinių lietuvių veiksmai. Deja, lietuviai kartais elgiasi barbariškiau nei svetimos šalies kariai:

(40) *S. Michejeva, žiūrėdama į išgrobstytus pastatus, sakė, kad išeidami rusų kariškiai nors patalynę paliko. O kai po jų pašeiminkavo lietuviai – krūvos griuvėsių ir kinivarpu apgraužtos durys beliko.*

Kaip matyti iš šiame poskyryje aptartų sakinių, rusų kariai pasaulinių karų metu ir pokariu buvo nuskurę, vargani ir labai žiaurūs: jie plėšikavo, prievartavo moteris, naikino ir griovė visa, kas lietuviams buvo brangu. Pokario metais kartu

su vadinamaisiais stribais rusai gaudė ir naikino pokario Lietuvos partizanus. Pasibaigus karui sovietinėje Lietuvoje rusai jautėsi okupuoto krašto šeimininkais.

4. Rusų kariai XX a. pabaigoje

Daugiausia šio laikotarpio sakinių liudija apie rusų karių žiaurumus 1994–1996 m., kai vyko karinis konfliktas tarp Rusijos Federacijos ir Ičkerijos Čečėnų Respublikos.

Ypač dažnai sakiniuose kalbama apie rusų karių žiaurumą (sakiniuose dažnai minimi prieveiksmiai *žiauriai, barbariškai, įžūliai* ir kt., daiktavardiniai abstraktai *žiaurumas, žvėriškumas* ir kt., taip pat karius apibūdinantys daiktavardžiai *žudikai, barbarai, banditai* ir kt.):

(41) *Vokietijos telekanalas PRO-7 vakar patvirtino, kad vokiečių žurnalisto Franko Hioflingo vaizdajuostė, kurioje užfiksuoti rusų kareivių žiaurumai Čečėnijoje, – autentiška.*

(42) *Čečėnijos opozicija apkaltino Rusijos kariuomenę nekaltų žmonių žudymu, plėšikavimu ir barbariškais bombardavimais. Teigiama, kad kai kurie rusų kareiviai plėšia ir nemotyvuotai žudo civilius gyventojus.*

Apibūdinant rusų karių veiksmus dažnai minimi aktyvaus veiksmo veiksmažodžiai *kankino, susidorėjo, žudė, mušė, užmušinėjo* ir kt.:

(43) *Vakarinėje Grozno dalyje, kur, kaip teigia žiniasklaida ir žmogaus teisių gynimo organizacijos, Rusijos kariai prievartavo, kankino ir žudė čečėnus.*

(44) *Kadangi nesupranta, kodėl su tokiu žiaurumu rusų kareiviai užmušinėja senius, moteris ir vaikus.*

Dažnai minima, kokiomis aplinkybėmis rusų kariai šaudo priešus (be įspėjimo, masiškai, nesirinkdami, ar šaudo į kovotojus, ar į civilius, nepaisydami amžiaus, lyties ir kt.):

(45) *Sostinėje Grozne rusų kariai per praėjusias dvi savaites ne kartą „be įspėjimo šaudė į civilius“.*

(46) *Čečėnijos vyriausybė pateikė duomenų, kad Grozne rusų kariai masiškai šaudo Čečėnijos jaunimą.*

Nepagarbiai elgiamasi ir su žuvusiaisiais:

(47) *Čečėnams labai pavojinga rinkti lavonus Grozne, nes dažnai rusų kariai lavonus minuoja.*

(48) *Buvo pademonstruotos nuotraukos, kuriose matyti, jog nužudytiesiems nupjautos ausys. „Šie lavonai įrodo rusų kareivių karo nusikaltimus“, – pareiškė judėjimo „Memorial“ atstovė.*

Užsimenama, kad rusų kariai apie čečėnų kovotojus turi susidarę išankstinę nuomonę:

(49) *Kur rusų kariai įžengdavo, visur rasdavo banditus, nacionalistus, fašistus, kuriuos žiauriai naikino.*

Rusų karių žiaurumas atsiskleidžia ir kalbant apie jų elgesį su moterimis. Moteris ir merginas jie prievartauja ir žudo nieko nepaisydami:

(50) *Rusų pulkininkas liepė kareiviams išprievartauti 13 metų čečėnę. Šie atsiskakė, tuomet kariuomenės padarė tai pats ir po to auką nušovė.*

(51) *Vienoje iš vaizdajuosčių įrašyta, kaip Grozno Prigorodnoje rajone rusų kariai prievartavo čečėnes vyrų ir tėvų akivaizdoje, o paskui jas sušaudė.*

Kalbant apie rusų karius dažnai minima degtinė. Ji rusų kario kasdienybė. Šiandien jau atvirai teigiama, kad Rusijos ir Čečėnijos karas „buvo kiaurai permerktas alkoholio. Vidaus reikalų ministerijos generolai ir kazokų savanoriai garsėjo brutalumu ir atviru girtuokliavimu“ (Schrad, 2016: 315). Rusų kariai Čečėnijoje priešams už degtinę atiduoda belaisvius, maistą, ginklus ir kt.:

(52) *Čečėnų teigimu, ginklai ir šaudmenys daugiausia buvo perkami iš rusų karių už degtinę ar valiutą.*

(53) *Viešnia pasakojo, kaip už dėžę degtinės ir maisto rusų kariai praleido jų grupę į nusiaubtus miestus, kaimus, ir kokių šurpą keliančių vaizdų matė.*

Prisigėrę rusų kariai tampa dar agresyvesni:

(54) *Užvakar Ingušijoje girti rusų kareiviai ėmė šaudyti į pabėgėlius čečėnus.*

(55) *Naktį į pirmadienį Čečėnijoje girtas rusų karys užpuolė televizijos NTV grupės operatorių.*

Rusų kariams nesvetimas ir plėšikavimas. Šis plačiai paplitęs reiškinys apibūdinamas prieveiksmiais *masiškai, įžūliai* ir kt., o patį veiksmažodį nusako veiksmažodžiai *plėšikauja, plėšė, grobė* ir kt.:

(56) *Svobodos" radijo korespondentas A. Jevtušenka pranešė, kad rusų kariškiai masiškai plėšikauja.*

(57) *Kita moteris – rusė papasakojo, kad ją kareiviai suėmė kartu su keliais kaimynais čečėnais. Visi suimtieji matė, kaip rusų kariškiai grobė turtą iš vieno buto, kurio šeimininkai per karą pabėgo.*

Rusų kariai minimi ir 1990 m. kontekste, kai Lietuvoje SSRS vykdė karinę akciją. Tuo metu rusų kariai taip pat pasižymėjo brutaliais ir žiauriais veiksmais:

(58) *Kai rusų kariauna brutaliai okupavo Spaudos rūmus, visi pamatėm, kaip toliau elgsis sovietiniai okupantai.*

(59) *Tai psichotropinis vaistas. Jį duodavo rusų kareiviams Afganistano kare". Kiti sako, kad duodavo ir desantininkams, gali būti ir tiems, kurie Sausio 13 šturmavo Vilniaus televizijos bokštą.*

Tokios iliustracijos tik patvirtina istorikų teigimą, kad dėl moralės kariuomenės viduje, nestatutinių santykių ir kt. veiksmų sovietinės (dažnai suprantamos ir tapatinamos su rusiška) armijos atžvilgiu formavosi atitinkamos Lietuvos visuomenės nuostatos: „Jau nuo 1988 metų vis daugiau žmonių sovietinę armiją ėmė vertinti iš pradžių kaip „svetimą“, o vėliau – kaip okupacinę ir Lietuvai priešišką struktūrą“ (Arlauskaitė, Kšanytė-Armstrong 2007: 155).

Išvados

Išanalizavus apie 400 iliustracijų, kuriose kalbama apie rusų karius, akivaizdžiai matyti, kad bemaž visuose atrinktuose karo konteksto sakiniuose *rusų karys* turi stiprų emocinį komponentą. Kai kuriose iliustracijose galime išvelgti teigiamą rusų karių vertinimą (dažniausiai tokiais atvejais vartojamas deminutyvas *karevėlis*), bet dažniausiai publicistikos tekstuose rusų kareiviai yra neigiamai konotuoti. Karo konteksto sakinių semantinė analizė rodo, kad kalbant apie rusų karius ir juos vertinant gana svarbi *savo* ir *kito*, *svetimo* opozicija, kurioje ypač reikšmingas prieš archetipas.

Rasta apie 300 sakinių, kuriuose galima nustatyti, apie kokio laikotarpio rusų karius kalbama – istorinis laikas atpažįstamas iš sakinyje minimų metų, vietovardžių, asmenvardžių ir kt. formalių ženklų, kartais atsekti laiką padeda prie

kiekvieno sakinio tekстыne pateiktos konkrečių šaltinių nuorodos.

Iš tyrimui atrinktų sakinių ryškėja keletas pagrindinių rusų karių bruožų. Remiantis jais formuluotina ir kognityvinė rusų kario definicija: rusų karys yra nuožmus, žiaurus, nemandagus, stačionas, nesuprantantis tradicinių lietuvių vertybių, dažnai jas barbariškai niokojantis. Jis nesigaili ne tik priešų, bet ir užgrobtų kraštų civilių gyventojų (juos šaudo, kankina, prievartauja), dažnai plėškauja, girtuokliauja, į degtinę keičia įvairius daiktus, ginklus ir pan., o išgėręs tampa dar žiauresnis. Nejaučia jokios pagarbos ne tik gyviesiems, bet ir mirusiesiems, okupuotame krašte jaučiasi kaip tikras šeimininkas. Rusų karių žiaurumas akivaizdus kalbant ir apie XVII–XX a. pradžios istorinį kontekstą, ir apie paskutiniuosius dešimtmečius vykusius rusų ir čečėnų karių susirėmimus. Negatyvus rusų kario sąvokos reikšminis turinys skleidžiasi iš daugybės būtojo laiko veiksmazodžių (*griovė, plėšė, naikino, niokojo, kapojo, užkapojo, nužudė* ir kt.), pusdalyvių (*prievartaudama, plėšdama, žudydama* ir kt.), daiktavardžių, būdvardžių irrieveiksmių (*barbarai, žudikai, banditai, nuožmūs, žiauriai* ir kt.). Kalbant apie rusų karių išvaizdą pasaulinių karų metu ryškėja vargas karių paveikslas: jie neturi batų, nuskurę, suvargę, alkani.

Taigi iš esmės nuo XVII iki XX a. pabaigos rusų kario įvaizdyje užkoduota neigiama informacija. Ji būdinga ne tik individualiems atsiminimams, bet ir kolektyvinei atminčiai: toks įvaizdis traktuotinas kaip reikšminė struktūra, kurioje užfiksuotas subjektyvus konkretaus įvykio bei su juo siejamų subjektų ypatybių suvokinyv kolektyviname atminties diskurse ir jį eksplikuojančiuose naratyvuose (plg. Vitkus 2017 : 36).

ŠALTINIS

DLKT – *Dabartinės lietuvių kalbos tekstynas*. Prieiga internete: <http://tekstynas.vdu.lt/tekstynas/>.

LITERATŪRA

1. Antanaitytė I. Tarp lietuvininko ir vokiečio: imagologinis romano „Vilius Karalius“ „perskaitymas“. *Res Humanitariae*. 2016. Nr. XIX. P. 11–23. Prieiga internete: <file:///C:/Users/Dell/Downloads/rh-19-1-1322-5119-1-pb.pdf>.
2. Antanaitytė I. *The Representation of nations and the attitude towards the other in 20–21st century Lithuanian Literature on East Prussia*. Summary of doctoral dissertation. 2018. Kaunas: VDU.
3. Arlauskaitė I., Kšanytė-Armstrong R. *Okupacinė kariuomenė Lietuvoje*. Vilnius: Versus aureus, 2007. 264 p.
4. Bartmiński J. *Językowe podstawy obrazu świata*. Lublin: Wydawnictwo UMCS. 2007. 283 s.
5. Geeraerts D. Prospects and Problems of Prototype Theory. *Linguistics*. 1989. Nr. 27 (4). P. 141–165. Prieiga internete: https://www.researchgate.net/publication/305762003_Prospects_and_problems_of_prototype_theory.
6. Gries Th. S. Corpus-based methods and cognitive semantics: The many senses of *to run*. *Corpora in cognitive linguistics. Corpus-based approaches to syntax and lexis*. Ed. by Stefan Th. Gries and Anatol Stefanowitsch. Berlin. New York – Mouton de Gruyter. 2006. P. 57–99.

7. Gudavičius A. *Etnolingvistika*. Šiauliai: Šiaulių universitetas. 2009. 255 p.
8. Gudavičius A. Reikšmė – sąvoka – konceptas ir prasmė. *Res Humanitariae* 2011. Nr. 10. P. 108–119. Prieiga internete: <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB0001:J.04~2011~1367184173024/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>.
9. Jakaitienė E. *Leksinė semantika*. Vilnius: mokslas. 1988. 174 p.
10. Jakaitienė E. *Leksikologija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. 2010. 351 p.
11. Macijauskaitė I. Dvi antonimų poros: *mirtis–gimimas, mirtis–gyvenimas*. *Darbai ir dienos*. 2000. Nr. 2. P. 121–142.
12. Marcinkevičienė R. Atminties labirintuose. Kognityvinės ir tekstynų lingvistikos sąveika. *Darbai ir dienos*. 1999. Nr. 10 (9). P. 109–124.
13. Marcinkevičienė R. Tekstynų lingvistika (teorija ir praktika). *Darbai ir dienos*. 2000. Nr. 24, P. 7–64. Prieiga internete: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2000~1367182704588/J.04~2000~1367182704588.pdf>.
14. McEnery T., Wilson A. *Corpora linguistics. An introduction*. Edinburgh: Edinburgh university press. 2001. 235 p.
15. Papaurėlytė S. Sielvarto metaforos lietuvių ir rusų kalbose. *Filologija*. 2003. Nr. 8, P. 25–31. Prieiga internete: <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB0001:J.04~2003~1367184529404/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>.
16. Papaurėlytė-Klovienė S. *Lingvistinės kultūrologijos bruožai*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla. 2007. 125 p.
17. Pleshakov C. *Stalin's folly: the tragic first ten days of World War II on the Eastern front*. Boston: Houghton Mifflin. 2005. 326 p. Prieiga internete: <https://books.google.lt/books?id=gDhpqYwg7MgC&printsec=frontcover&hl=lt#v=onepage&q&f=false>
18. Rees L. *War of the century: When Hitler fought Stalin*. New York: New Press. 1999. 256 p.
19. Rutkovska K., Smetona M., Smetonienė I. *Vertybės lietuvių pasaulėvaizdyje*. Vilnius: Akademinei leidyba. 2017. 300 p.
20. Schrad M. L. *Vodkos imperija: alkoholis, valdžia ir politika Rusijoje*. Vilnius: Briedis. 2016. 488 p.
21. Scott M., Tribble Ch. *Textual patterns. Key words and corpus analyses in language education*. Amsterdam: John Benjamins publishing. 2006. 214 p.
22. Smetona M. Sąvokų „KALBA“, „TAUTA“, „VALSTYBĖ“ plėtiniai jaunimo sąmonėje. *Logos*. 2018. Nr. 95. P. 177–184.
23. Ungerer F., Schmid H. J. *An introduction to cognitive linguistics*. 2nd edition, London: Longman. 2006. 400 p.
24. Williams R. *A vocabulary of culture and society*. London: Routledge. 2013. 352 p.
25. Vitkus H. „Die Russen in Ostpreussen“: Rusijos ir rusų įvaizdžiai 1914–1939 m. Vokietijoje publikuotuose atsiminimuose apie Didįjį karą Rytų Prūsijoje. *Darbai ir dienos*. 2017. Nr. 67. P. 31–67. Prieiga internete: https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/34424/1/ISSN2335-8769_2017_N_67.PG_31-67.pdf

REFERENCES:

1. Antanaitytė I. (2016). Tarp lietuvininko ir vokiečio: imagologinis romano „Vilius Karalius“ „perskaitymas“ [Between the German and Minor Lithuanian: the perusal of “Vilius Karalius” novel from imagological perspective]. *Res Humanitariae*. 19, 11–23 [in Lithuanian].
2. Antanaitytė I. (2018). *The representation of nations and the attitude towards the other in 20–21st century Lithuanian literature on East Prussia*. Summary of doctoral dissertation. 2018. Kaunas: VDU [in English].
3. Arlauskaitė I., Kšanytė-Armstrong R. (2007). *Okupacinė kariuomenė Lietuvoje [The occupation army in Lithuania]*. Vilnius: Versus aureus [in Lithuanian].
4. Bartmiński J. (2007). *Językowe podstawy obrazu świata [The linguistic foundations of worldviews]*. Lublin: Wydawnictwo UMCS [in Polish].
5. Geeraerts D. (1989). Prospects and Problems of Prototype Theory. *Linguistics*. 27 (4), 141–165 [in English].
6. Gries Th. S. (2006). Corpus-based methods and cognitive semantics: The many senses of *to run*. *Corpora in cognitive linguistics. Corpus-based approaches to syntax and lexis*. Berlin. New York – Mouton de Gruyter. 57–99 [in English].
7. Gudavičius A. (2009). *Etnolingvistika [Anthropological linguistics]*. Šiauliai: Šiaulių universitetas [in Lithuanian].
8. Gudavičius A. (2011). Reikšmė – sąvoka – konceptas ir prasmė [Meaning – notion – concept and sense]. *Res Humanitariae*. 10, 108–119 [in Lithuanian].
9. Jakaitienė E. (1988). *Leksinė semantika [Lexical semantics]*. Vilnius: Mokslas [in Lithuanian].
10. Jakaitienė E. (2010). *Leksikologija [Lexicology]*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla [in English].
11. Macijauskaitė I. (2000). Dvi antonimų poros: *mirtis–gimimas, mirtis–gyvenimas* [The pairs of antonyms: death-birth, death- life]. *Darbai ir dienos – Deeds and Days*. 2, 121–142 [in Lithuanian].

12. Marcinkevičienė R. (1999). Atminties labirintuose. Kognityvinės ir tekstynų lingvistikos sąveika [Metaphors from collocations: how to link cognitive and corpus linguistics]. *Darbai ir dienos – Deeds and Days*. 10 (9), 109–124 [in Lithuanian].
13. Marcinkevičienė R. (2000). Tekstynų lingvistika (teorija ir praktika) [Corpus linguistics in theory and practice]. *Darbai ir dienos – Deeds and Days*. 24, 7–64 [in Lithuanian].
14. McEnery T., Wilson A. (2001). *Corpora linguistics. An introduction*. Edinburgh: Edinburgh university press [in English].
15. Papaurėlytė S. (2003). Sielvarto metaforos lietuvių ir rusų kalbose [Conceptual metaphors of sorrow in Russian and Lithuanian]. *Filologija – Philology*. 8, 25–31 [in Lithuanian].
16. Papaurėlytė-Klovienė S. (2007). *Lingvistinės kultūrologijos bruožai [Features of linguistic culturology]*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla [in Lithuanian].
17. Pleshakov C. *Stalin's folly: the tragic first ten days of World War II on the Eastern front*. Boston: Houghton Mifflin [in English].
18. Rees L. (1999). *War of the entury: When Hitler fought Stalin*. New York: New Press [in English].
19. Rutkovska K., Smetona M., Smetonienė I. (2017). *Vertybės lietuvių pasaulėvaizdyje [Values in the Lithuanian worldview]*. Vilnius: Akademinė leidyba [in Lithuanian].
20. Schrad M. L. (2016). *Vodkos imperija: alkoholis, valdžia ir politika Rusijoje [Vodka politics: alcohol, autocracy, and the secret history of the Russian State]*. Vilnius: Briedis [in Lithuanian].
21. Scott M., Tribble Ch. (2006). *Textual patterns. Key words and corpus analyses in language education*. Amsterdam: John Benjamins publishing [in English].
22. Smetona M. (2018). Sąvokų „KALBA“, „TAUTA“, „VALSTYBĖ“ plėtiniai jaunimo sąmonėje [Expansion of concepts “Language”, “Nation”, “State” – in the consciousness of young people]. *Logos*. 95, 177–184 [in Lithuanian].
23. Ungerer F., Schmid H. J. (2006). *An introduction to cognitive linguistics*. 2nd edition, London: Longman [in English].
24. Williams R. (2013). *A vocabulary of culture and society*. London: Routledge [in English].
25. Vitkus H. (2017). „Die Russen in Ostpreussen“: Rusijos ir rusų įvaizdžiai 1914–1939 m. Vokietijoje publikuotuose atsiminimuose apie Didįjį karą Rytų Prūsijoje [“Die Russen in Ostpreussen“: Images of Russia and Russians in the memoirs on the Great War in East Prussia, published in Germany from 1914 to 1939]. *Darbai ir dienos – Deeds and Days*. 67, 31–67 [in Lithuanian].